

**De bouworde van 't stadhuis van Amsterdam, en de smaak der
Nederlanderen, ten opzigte der konsten en weetenschappen,
verdedigd, tegen de ongegronde berispingen van den heer C. ,
in zynen brief aan den Filosooph**

<https://hdl.handle.net/1874/41096>

[PLOOS V. AMSTEL]
DE BOUWORDE
VAN 'T
STADHUIS VAN AMSTERDAM,
EN DE
SMAAK DER NEDERLANDEREN,
TEN OPZIGTE DER
KONSTEN EN WEETENSCHAPPEN,
VERDEDIGD,
TEGEN DE ONGEGRONDE BERISPINGEN
VAN DEN HEER C.,
IN ZYNEN BRIEF AAN DEN
P H I L O S O O P H .

Rar
T
Amsterdam

6
7

COLV 7

Te A M S T E R D A M,
By Y N T E M A E N T I E B O E L.
M D C C L X V I I .

KUNSTHISTORISCH INSTITUUT
DER RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

D E B O U W O R D E
V A N ' T
S T A D H U I S V A N A M S T E R D A M ,
E N D E
S M A A K D E R N E D E R L A N D E R E N ,
T E N O P Z I G T E D E R
K O N S T E N E N W E E T E N S C H A P P E N ,
V E R D E D I G D .

Dat het *Vernuft* en het *Oordeel* twee verschildende Zielsvermogens zyn, welke juist niet altoos in dezelfde perfoonen, in den zelfden trap, gevonden worden, is door de ondervinding bevestigd; en ook even gemaklyk valt het te betoogen, dat (het laatste van wezenlyker nuttigheid en noodzaakelykheid zynde,) een man van een bezaaid en doordringend Oordeel, te schatten is, boven iemand, die alleen in vlugheid van Vernuft uitmunt, en even daarom wel slaagt in sommige onderneemingen, doch te gelyk, dikwyl, in veele buitenspoorigheden verval; doordien hy, in zyne
A vaart,

vaart, niet door den regten Leidsman bestierd wordt. Hoe menigvuldig, hoe duidelyk de schadelijke gevolgen ook zyn, welke hier uit in allerlei gelegenheden voortkomen; verkoos het gemeen, dat zich doorgaans door uiterlyken schyn laat misleiden, de vrugten van een' vluggen geest, boven de blyken van een bondig Oordeel te stellen. Immers is dit de heerschende gewoonte van onze dagen; in welke, de speelingen en vrugten van een schitterend *Vernuft*, geduurig bezig om iets uit te vinden, en alle voorheen aangenoome denkbeelden in een veragtelyk licht te plaatsen, met verwondering, door veelen worden aangebeeden; terwyl de werken van het *Oordeel*, die door naauwkeurig onderzoek regt gekend, en door aanhoudende bespiegeling verbeterd worden, als te veel vermoeijende, worden agter de bank geworpen. Niemand, die door geene onweerstaanbaare drift tot de Weetenschappen aangespoord wordt, behoeft langer, door menigvuldig leezen en overdenken, waar door men, wel eer, den toegang tot de Geleerdheid kreeg, en zich eenen weg tot roem en onsterfelykheid baande, zyne hersenen aan 't werk te houden. Indien hy alleen in staat is, om den Leezer, op eene aangename wyze, te verrasfen, met nieuwe invallen, geteeld op den weelderigen grond zyner verbeelding, kan hem de agting van veelen zyner Tydgenooten niet ontgaan; en zo hem het aanzien van beroemde voorgangeren al eenigzins

zins in het licht mogt staan, het zal hem, by de meesten zyner Verwonderaars, gemakkelyk vallen, de grondslagen van hunnen gevestigden roem te ondermynen, om zyne agting op deszelfs puinhoopen te vestigen, en te meer aanzien te geeven; indien hy flegts hunne kundigheden en gevoelens, al is hy 'er maar zeer oppervlakkig in ervaaren, in een verkeerd licht weet te plaatsen, en belachelyke gevolgen uit dezelve te trekken. Het zyn niet alleen de Schriften der Geleerden, maar allerlei gewoonten, verordeningen, verrigtingen en werken van vroeger dagen, hoe wys bedagt, hoe konstig uitgevoerd, welke dit noodlot ondergaan moeten. — En zullen wy ons hier over verwonderen, daar zelfs de gewyde Schriften; daar zelfs de Werken van den grootsten *Konstenaar en Bouwmeester*, van zulk eene mishandeling niet bevryd blyven!

Dat het dan niemand onzer Medeburgeren, hoe vreemd het hem ook in het eerst moge voorgekomen zyn, langer tot verwondering verftrekke, wanneer hy, door iemand, die zich een Nederlander noemt, zynen Smaak, in het stuk van Poëzy, Schilder-, Beeldhouwkunst en Muzyk, belachelyk ziet afmaalen, in een' zekeren Brief, C. ondertekend, en in het 93ste *Vertoog* van het, in veele opzigten, nuttig Weekelyks Papier, den PHILOSOPH genaamd, op den 12^{den} October deezes jaars, uitgegeeven; en daar en boven tot bevestiging van dit alles, den zelfden Brief-

Schryver ten uiterste laag ziet vallen, op het voornaamste onzer Amsterdamsche Praalgebouwen; waarin wy, te vooren, alles wat de Konst der Nederlanderen vermogt, in een kort begrip, meenden te kunnen toonen, ja het welk wy, wel eens, naast de berugte wonderen der Waereld durfden stellen.

De aanleiding daar toe, zoekt de Brief-Schryver, uit het *Gebrek van Smaak*, „welk hy bevindt „onder de Ingezetenen van onze Republyk te „heerschen; in zo verre, dat onze Landgenooten geheel geen lust hebben, om dat aangenaam vermogen onzer Ziele, waar door wy „vermaak gevoelen in de gewaarwording van „wezenlyk *schoon*, te willen volmaaken; maar „de zorg daar van, voornaamelyk, aan de Engelschen en Franschen willen overlaaten, terwyl zy, onverschillig voor de fyne aandoeeningen, die zy niet gevoelen, om dat zy ze „nooit hebben aangekweekt; en onbekwaam, „om zelve eenige bepaalingen te maaken, by „andere Volken gaan verneemen, hoe de dingen „hun moeten voorkoomen, of aandoen.”

Een zeggen, dat, hoe sterk het zyn moge, egter, door den Schryver, voorts uit de Poëzy, de Muzyk en de Bouwkonst der Nederlanderen naar zyn wyze van denken, onwederspreekelyk, bewezen wordt.

Zeker, geen korter weg was 'er, om zich boven genoegzaam alle Geleerden en Konstenaars
onder

onder zyne Tydgenooten en Medeburgers te verheffen, dan dat onze Brief-Schryver, wien 't bezitten en beoefenen van dat edel en verheeven vermogen van den geest, den *Smaak*, boven anderen, ten deel viel, zig bevlytigde, om het missen daar van, in zyne Landsluiden, op te merken, aan te toonen en door te stryken; te wecten, op dat elk zig over hem, als over *den Man van Smaak* zou verwonderen, en zich aan zyne voeten nederzetten, om voor die *fyne aandoeningen* ook vatbaar, en tot het gebruik maaken van dat aangenaam *vermogen der ziele*, in staat gesteld te worden. Dat ondertuschen de Brief-Schryver zich, ten onregte, zo hoog poogt te verheffen, zal uit zyne wyze van voorstellen, en uit zyne onervaarenheid in 't geene hy poogt te berispen, aan ieder Leezer van eenige kundigheid, by het overweegen van zynen Brief, terstond, overvloediglyk blyken kunnen.

Schoon de beschryving, die, in 't begin, en op het einde van den Brief, van het vermogen van onzen geest, overdragtelyk *Smaak* genoemd, gegeven wordt, tamelyk goed is, zouden wy eger, wanneer 't aankwam op een onderzoek, of de Brieffschryver zelf wel, in eenen goeden *Smaak*, van den *Smaak* geschreeven hebbe, mischien grootelyks van hem, en van zyne verwonderaars verschillen: immers, wie zoude, in eene verhandeling over den *Smaak*, niet verwagten, dat het voor-

stel van zaaken zelve met de regels van den goeden Smaak overeenstemde? Maar kunnen daartoe tegenstrydigheden, wanorders en verkeerde benaamingen van zaaken, uit onkunde of onoplettenheid voortspuitende, behooren?

Op de eerste bladzyde, stelt de Schryver, „ dat „ de Smaak, die onder ons gevonden wordt, „ nog meer in de Weetenschappen, dan in de „ Konsten moet gezogt worden:” En oogenblikelyk daar na schryft hy, „ dat de meesten onzer „ zogenaamde Geleerden enkele navolgers, de „ de meesten onzer Schriften, laffernijen, op „ warmfels en eeuwigduurende vertaalingen zyn „ van vreemde, ook prulfschriften, terwyl de „ Engelschen, Franschen en Duitschers zich „ mer verwaardigen, de werken der Nederlanden „ deren, in hunne taalen over te brengen:” en dat, daar 't bekend is, dat deeze zelfde Engelschen en Franschen, die, nevens de Duitschers, op de volgende bladzyde, onze Leermeesters in den Smaak genoemd worden, geene moeite of kosten ontzien, om de Kunstwerken der Nederlandsche Schilderen van vroeger en laater' tyd magtig te worden, en, met dezelve, als de edelste voortbrengfels der Schilderkonst, die zeker onder de fraaije Konsten de eerste plaats verdient, te pronken. Zyn dan deeze Natiën, zo zeer vooringenomen met de werken der Nederlanderen, dat zy, in het verkiezen van al het andere, een goeden Smaak behoudende, dezelve alleen in dit

ééne

ééne stuk verloochenen? Of kan men eene Schildery voortreffelyk noemen, waarin geen de minste Smaak heerscht? Dan zal 'er, wyl niemand van een gezond verstand, ligtelyk, een van beide zoude willen dryven, zoo wel in werken van Konst, als in de Weetenfchappen, by de Nederlanders Smaak te ontdekken zyn. Maar, mogelyk zal de Schryver, zich door eene verontwaardigende drift vergisfende, hebben willen fchryven, „ de Smaak, die nog onder ons gevonden wordt, is nog meer in de fraaije Konsten „ dan in de Weetenfchappen te zoeken.” Men zou dit, ten minste, uit het volgende kunnen opmaaken.

Aan foortgelyke tegenftrydigheid maakt zich de Schryver fchuldig, wanneer hy, van de Poëzy fprekende, eerst erkent, dat eene enkele Stad van Neêrland misfchien op de meeste en beste Latynfche Digters van geheel Europa mag boogen, en oogenbliklyk daarop hunne werken van Schoonheid en Smaak zegt ontbloot te zyn. Kan men dan een goed, een uitmuntend Dichter, zonder Smaak, begrypen, of zyn die van andere Natiën armhartige prulfchryvers?

De wanorde ontdekt zich ook op de volgende bladzyde van den Brief, daar de Schryver, zich, tot bewys van zyne fellingen, bepaalende tot de Poëzy, Schilder- en Beeldhouwkonst en Muzyk, met de Poëzy begint, de Schilder- en Beeldhouwkonst overflaat, en, ter loops, iet van de Muzyk

gerept hebbende, zich, op het allerbreedste uitlaat over de Bouwkonst der Nederlanderen, van welke hy, in de optelling der stoffen, die hy verhandelen wilde, geen woord gemeld hadt.

Indien de Schryver dit met oogmerk gedaan heeft, om zich te meer van alle *Artisten* te onderscheiden; de *methode* ook geheel uit het schryven te verbannen, en daar door de losse manier der Franschen, om eenen weelderigen geest des te vryer loop te geeven, nader by te komen; zullen wy het zekerlyk moeten toefchryven aan den doorstraalenden yver, tot verbetering zyner tydgenooten; welke in te schikken zoude zyn, indien 'er minder haatelykheid en meer bezadigdheid mede gepaard ging.

Maar wat zullen wy, ter verschooning van de door den Briefschryver verkeerdelyk gebezigde, en onder elkander verwarde konstwoorden, welke een leerling in de Bouwkonst ligtelyk ontdekken zal, bybrengen? Moeten wy dit aan dezelve drift, die hem onoplettend maakte, of aan onbedreevenheid in deeze Weetenſchap toefchryven? Ik weet wel, dat een oppervlakkige kennis van allerlei zaaken, zonder eene waare bedreevenheid in een enkelen tak der Weetenſchappen, thans het eerste vereischte is, in zulk een', dien men een' man van *bon gout* en van *conversatie* plagt te noemen; een' man die in staat is om overal van te spreekken, en alles met een meesteragtigen en beslissenden toon te beoordeelen; maar hy dient, ten minste, de voornaamste deelen

len met hunne eigen naamen te kunnen noemen. Immers is de onkunde, en het verward gebruik van de benamingen der voornaame deelen, in eenen openbaaren berisper, onverdraaglyk.

Om nu niet te melden van *eene oncindige hoogte van verdieping*, een *onnatuurlyke hooge muur*, een *schaduwagtige trap* en foortgelyke uitdrukkingen, omtrent welken men zoude kunnen vraagen, is dat Smaak? is dat Schoonheid? En zouden zulke winderige uitdrukkingen niet beter op den *Parnas van Zwanenburg*; dan in eene openbaare les over den Smaak passen? Doch op dat het niet zoude schynen, dat wy, alleen aan de buitenste schors knabbelende, geen' lust hadden, om tot het pit en merg door te dringen, zo zullen wy van de uitdrukkingen tot de zaaken zelven overgaan, en het bewys ten laste der Natie, aan de waarheid en de regels van eenen goeden Smaak, ter toetse brengen.

Het is naauwlyks der moeite waardig de aanmerkingen, over de Digt- en Speelkonst der Nederlanderen, te wederleggen. Van de laatsten bewyst de Schryver niets, en ten opzigte van de eersten bestaat het bewys, in het aanroepen van de onde prullekraam der Heidensche Goden en Godinnen, waar van meest alle onze Latynsche Gedigten zouden opgevuld zyn. Maar, schoon wy alles toestaan, wat men hier omtrent met redelykheid vorderen kan, te weeten, dat dezelve, niet in alle, maar in zeer veele Puikgedigten gemeld, ja ten onregte

gemeld worden; is dit alleen genoeg, om te bewyzen, dat alle onze Digtters geen' Smaak hebben? Waren dan de Gedigten der Oudheid, der Grieken en Romeinen daar van beroofd, by welken, de verschyningen en verrigtingen der Goden de scheering en inslag hunner beste Verzen uitmaakten? Mischien zou de Schryver van zulke gedagten niet geheel vreemd zyn; om dat de Ouden de Engelschen en Franschen, de keurmeesters van den goeden Smaak, niet hebben kunnen raadpleegen, en deeze hedendaagsche Gedigten, vooral die der Franschen, meerendeels, zeer wyd van die der Ouden verschillen. Of is het gebruik van dezelve niet het best te dulden, in zulke taalen, waar in de geschiedenissen, of liever verdigtselen der Heidensche Godheden ons zyn nagelaaten, en tot veelerleijje Zinnebeelden en fraaije Spreekwyzen aanleiding gegeven hebben? Doch, 't zy met onze Latynsche Digtters zo 't wil, weet dan de Schryver niet, dat, sedert lang, de besten onzer Nederduitsehe Digteren de Godenkraam zorgvuldig vermyd hebben, zonder dat hy zich alleen op Juffr. VAN MERKEN behoeft te beroepen, op wier Poëzy wy egter niet minder grootsch zyn dan hy. Doch zo het hem te veel moeite was, om te gewaagen van een aantal van Digtters, welker werken, de vertaaling en herhaalde leezing van vreemden dubbelwaardig, in aantal noch in gewigt, voor die van andere Natiën, behoeven te wy-

wyken; zoude hy zich ook van den naam of werken van Juffr. DE NEUFVILLE en andere Digteresfen hebben kunnen bedienen. Maar de nadere overweeging van deeze gezegdens, en de volkomener verdediging van den Smaak, die 'er, tot nog toe, in de fraaije Konsten en Weetenschappen onder ons gevonden wordt, aan anderen overlaatende, die de verdiensten onzer Natie, ten deezen opzichte weeten te waardeeren; zullen wy alleen staan blyven by dat geen, waarop de Brief-Schryver de voornaamste sterkte van zyn bewys gegrond, en waartoe hy de grootste kracht van zynen berispenden geest uitgeput heeft.

Het zyn niet zo zeer de byzondere Gebouwen der magtige Kooplieden van Amsterdam; in welker huizen, als zo veelc Vorstelyke Paleizen, alles wat tot gemak en sieraad dienen kan, mooglyk meer vereenigd is, dan in eenige Stad der waereld; welke de Schryver niet ongemoeid konde voorbygaan, zonder zich aan de Balcons, nauwe Venster-raamen, groote Schoorsteenmantels, en ruime Vertrekken der oude; en weder integendeel aan de groote Vensterraamen, platte Gevels, ruime Trappen en bekrompen Vertrekken der laaterc Gebouwen gestooten te hebben; schoon de eersten, naar den Smaak der Italiaanen, de oude Meesters der Bouwkonst, en de anderen naar het voorbeeld der Franschen, anderszins den goeden Smaak met de Engelschen gemeen hebbende, gezegd worden gebouwd te zyn, en de
Schry-

Schryver zelf niet fchynt weeten, hoe hy het hebben wilde; maar het Hoofd-gebouw van Neêrlands Hoofd-Stad zal de rykste stof tot eenige beschouwing, en te gelyk den grootften roem voor den Schryver uitleveren, zo hy, met eenigen fchyn, dat geene zal kunnen berispen, het welk te vooren als een proefftuk van goeden Smaak gehouden wierdt. De Heer C. houdt, naamlyk, het tegendeel staande, en merkt dit Gebouw aan, als het sterkste bewys van de *Volgzugt en het Gebrek van Smaak* in de Nederlanders.

Het is zeker, dat het Stadhuis van Amsterdam gebouwd is volgens de Bouworden der Grieken en Romeinen: doch het is geen navolging van eenig ander Gebouw dat ons bekend is, ja wy gelooven ook dat de Schryver daar van geen weêrga ten voorbeelde weet, vermids hy dat zekerlyk by zyne beschuldiging zoude hebben aangewezen; en daarom zullen wy het zo lang als oorspronkelyk aanzien, tot ons het tegendeel getoond is. Dat het, volgens de bovengemelde orden, gebouwd is, kan voor geene reden van beschuldiging, maar moet, veel eer, tot roem gerekend worden; want de beste Gebouwen van Europa zyn, zints veele eeuwen, volgens deeze orden vervaardigd. De verstandigste Bouwmeesters hebben deeze orden verkooren, om dat 'er, tot heden toe, geen evenrediger gevonden worden.

Het voornaamste, immers, dat men in de Bouw-
konst

konst moet in agt neemen, is, dat het geheele Gebouw, en ieder Kamer in het byzonder, geschikt zy, naar het geen daarin verrigt moet worden. Voorts, dat de sterkte en schoonheid van het geheel, met de juiste evenredigheid, naar de regels der *Symmetrie*, gepaard gaan. En dit meenen wy in het Raadhuis onzer Stad te kunnen vinden, en agten dat hetzelfde voldoet aan alle de bovengemelde regels, zo lang de gebreken ons niet klaarder worden aangewezen. Te zeggen: „ het uitwendige van den gevel is „ eenvoudig, de ingang niets minder dan grootsch „ en zekerlyk te laag, ” heeft weinig betekenis zonder nader verklaring over de woorden, *eenvoudig*, *grootsch* en *laag*: behalven ook dat het woord *uitwendig*, ten opzichte van den gevel, hier overvloedig is, dewyl het tegenovergestelde, namelyk het *inwendige* van den gevel, met betrekking tot de beschuldiging, geene plaats kan hebben.

Wat de *eenvoudigheid* betreft; dezelve heeft, in de Bouwkonst, zo veel plaats in een deftig Paleis, als in een gemeene Stulp, en drukt, in 't algemeen, eenen volkomen en eigenaartigen staat uit, dewelke niets overtolligs heeft: en dit verdient immers geene berisping, maar goedkeuring, als voldoende aan het oogmerk der Bouwkonst.

Het is derhalven zeker en waaragtig, dat dit Gebouw, op eene eenvoudige wyze, de grootheid en deftigheid van deszelfs einde beantwoordende,

dende, ieder die het beschouwt, ontzag en eerbied inboezemt, en derhalven den roem van alle Kundigen, zints zyne stigting, heeft mogen wegdraagen.

Om niet te spreken van de evenredigheid van deszelfs hoogte tot aan het dak, staande, van vooren en van agteren, tot de geheele breedte, byna als 1 tot 3, noch van zyne regelmatige afdeelingen in verdiepingen; staande het voetstuk, tot de hoogte van de eerste, en zo ook tot de tweede ordonnantie of verdieping, als 1 tot 2, en dus het voetstuk tot beide, als 1 tot 4, na genoeg, hetwelk de beste evenredigheden zyn; en om voorby te gaan het gepast getal vensteren in de breedten van ieder hoofddeel, en wel byzonder in die van vooren en agteren volgens de oneven getallen van 3, 5, 7, welker welstandigheid overvloedig aan de Bouwkundigen bekend zyn; laaten wy ieder oordeelen, over het byzonder en ryk Vernuft, dat men alleszins by het nader en nader beschouwen van den voor- en agtergevel gewaar wordt. Geen Kapiteel, Architraaf, Fries, of Kroonlyst beschouwt men, of dezelve zyn volmaakt volgens de regels der Bouwkunst. Alle de Festoenen, Bloemkranfen en ahangend Loofwerk, die van rondsom dit Gebouw versieren, draagen de merktekenen van Kennis en Oordeel; ieder is byzonder, en allen drukken zy het een of 't ander onderwerp uit. Hoe toepasselyk zyn de Zinnebeelden in de Frontespiesen geplaatst, op de Vrede, den Koophandel

handel en Zeevaart, die bronnen van onzen welstand! hoe geschikt praalen de metaalen Standbeelden, van Vrede, Voorzigtigheid en Regtvaardigheid, aan den Voorgevel; en de Atlas, tusfchen de Maatigheid en Wakkerheid, aan den Agtergevel, op de Lysten der Frontespiesen!

Wy worden niet minder verrukt, zo door de goede fchikking van de Pylasters met hunne welgeregelde Kapiteelen, als door de juiste overeenstemming van de bovenfte, met de onderfte Modillons. Hoedanig redden zy zich, in de inen uitftaande hoeken! Niet alleen vast, maar fierlyk en welgeproportioneerd, vertoont zich de Tooren op dit groot gevaarte: men ftaa, waar men verkieze; overal heerscht, in den zelve, eene evenredigheid, overeenkomstig met de regels der Bouwkonst en des Perfpectiefs. Ieder beschouwe flegts hetzelfde, en men zal 'er van overtuigd zyn.

Dus zoude men zeer onagtzaam, of weinig vatbaar voor den goeden Smaak moeten wezen, om zo fchielyk den Bouwmeester van het Stadhuis, den grooten VAN CAMPEN, te veroordeelen, „ als een Architect die niet bekwaam „ was, om een Gebouw zo uitgestrekt als dit is „ te ordonneeren.”

Wat, vervolgens, den ingang betreft, „ die eerst „ te laag, wat verder te eng gekeurd, en vervolgens kleine Poortjes genoemd wordt;” wy zullen ons niet ophouden met dien te verdedigen, door
veele

veele voorbeelden in de deftigste Gebouwen in Italië; noch aanmerken, dat men dergelyke ingangen vindt, in de meesten der hedendaagsche Paleizen te Rome en te Venetië: maar alleen zeggen, dat 'er, naar onze meening, veele redenen waren om den ingang zodanig te maaken; en onder anderen, op dat 'er, op éénen tyd, verscheiden menschen te gelyk zouden kunnen in- en uitgaan, en in veel grooter menigte dan door eene enkele poort. Daar by ook, op dat men, by noodzaakelykheid; zich beter in staat konde stellen, om het Raadhuis, tegen de aanvallen van oproer, roofzucht enz. te verdedigen, ten welken einde, ook de zes ronde gaten in de drie middelste koperen tralien van de Vier-schaar geschikt zyn, om, in tyd van nood, den Dam, door schietgeweer, te verdedigen; en laatstelyk zoude de ingang, die zeer wyd en derhalve ook zeer hoog hadt moeten wezen, te veel plaats in den Voorgevel weggenoomen hebben. Ook vereischte de Vier-schaar eene plaats in het Oosten, en daar men den blooten Hemel konde zien. Met alle deeze vereischten, wenschten wy, dat de Schryver en Berisper een geschikter ingang hadt aangewezen. Te zeggen, dat deeze poortjes, *te laag, te eng, en te klein zyn*, zonder te melden waarom, of aan te toonen hoe ze wezen moesten, beduidt niets: alzo 'er geen laag, eng, of klein is, zonder betrekking tot zekere hoegrootheid. Dat dezelve, ondertusfchen, van eene goede

de proportie zyn, en overeenkomstig met die der Vensteren, dat is, dat hunne wydte, tot hunne hoogte is, als 1 tot 2, is eene zekere waarheid.

Ter naauwernood is de Schryver zyne zogenaamde *enge Poortjes* doorgekomen, of het eerste, dat hem ontmoet, verwekt zynen kieschen Smaak tot afkeer; „ de Marmere Vier-, „ schar, namentlyk, door koperen Tralien be-, „ schouwd, welker omtrek zeer klein is naar de „ oneindige hoogte van de verdieping.” Waarop wy, om de spreekwys van *oneindige hoogte* niet weder aan te roeren, het genoeg oordeelen, den Leezer het oud gebruik te binnen te brengen, volgens welk, de vonnissen onder den blooten hemel plagten geleezen en uitgesproken te worden. Daar zulks zyne ongemakken medebrenge, in deeze gewesten, en niet wel plaats kon vinden in dit voorste gedeelte van het Raadhuis, werwaards ieder een, gereeden toegang moet hebben, heeft de Bouwheer zulks wyslyk willen vervullen, door de hoogte van de verdieping, waarin het gezigt van den aanbouwer zich als verliest.

„ De Vierschaar, vervolgt de Schryver, hoe „ kostbaar ook, is, voor zo verre de schoonheid „ in eene volmaakte *Unitas* of houding bestaat, „ zonder eenigen Smaak, zo ten aanzien van de „ Bouworde als *Basrelieven*.” Hy hadt hier van ten minsten eenige voorbeelden moeten geeven, die het bewys daar van uitleverden. En zo 'er

dit één is, dat de Kroonlyst (zyn Ed. meent de Architraaf, of heeft geene duidelyke bevatting van de negen deelen eener bouworde,) geschraagd wordt door Vrouwen-Beelden, die hy zekerlyk alleen aanhaalt, om zynen aardigen kwinkslag te doen gelden, wegens „ die ongeluk-
 „ kige Vrouwen, die den Amsterdameren niets
 „ misdaan, nog eenige trouw of weldadigheid,
 „ die eene eeuwige gedagtenis verdiende, be-
 „ weezen hebben;” zo beduid het niets: en nog minder de berisping „ dat men aan dezelve, te-
 „ gen het oud gebruik, de armen gelaaten heeft.” De Schryver schynt geen onderscheid te weeten, tusfchen *Caryatiden*, en *Termen*; welke laatften, al van ouds, alleen zonder armen, tot aan den buik toe, en het overig gedeelte, als in een koker, verbeeld worden. Maar de *Caryatiden* wierden niet alleen met de armen, maar ook met de voeten verbeeld, en zo ook de *Persaanen*.

Het is eene verkiezing, die de Architect, met vryheid, en volgens de regels der konst, gedaan heeft, welke al van ouds in gebruik was, wanneer de Dorische orde als een Man, de Jonische als eene Vrouw, en de Corintische als eene tedere Maagd verbeeld wierd. En zyn oogmerk was, om deeze Vrouwen bekwaamlyk tot zinnebeelden van schuld, een eigenaartig sieraad voor eene Vierfchaar, te doen verftrekken. Waarom ze ook, in houding en stand, de vrees en fchaamte uitdrukken.

Wy hadden, met reden, by zyne beschuldiging, een bewys verwacht, waarom de Basrelieven in de Vierschaar te zwaar zyn, en daar by eene maat van de bekwaame grootte der Beelden, dewelke hy nu ongeschikt keurt, naar de hoogte van de Kroonlyst; het welk niets wezenlyks te kennen geeft, dan een grilzieke bedilzucht, die naauw antwoord waardig is. Wy meenen het tegendeel, en denken, dat dezelve, minder verheeven zynde, onkenbaar zouden worden, als geplaatst in een daglicht, vlak van vooren, waar in een flauw Basrelief geene uitwerking kan doen: en wanneer de Beelden kleinder waren, zoo zouden het poppen gelyken, wanneer 'er het levensgrootte bykwam, te meer, daar nooit de Beelden geproportionneerd worden naar de kroonlyst. Dit zoude het zelfde zyn, als of men, in een gebouw, de hoogte van een kolom wilde regelen, naar de hoogte van het dak.

Betreffende de Zinnebeelden, welke hem niet gepast voorkomen; dat van *Salomo*, verbeeldende het beslegten van het zo beruchte duistere verschil tusschen de twee Vrouwen, over het leevend Kind, gaat de Schryver voorby, met aan te merken, „ dat 'er, met betrekking op onze „ wyze van Regtspleegen, wel wat op te zeggen zoude zyn.”

Wy meenen dat dit, nevens de anderen, tot een Historieel Zinnebeeld geschikt is; om aan iedereen uit te drukken, hoe een wys beleid in 't ge-

regtelyk onderzoek veeltyds de waarheid agterhaalt, en geenszins om tot een algemeen voorbeeld ter navolginge te dienen. Doch dat van *Zaleukus*, den Wetgever van Locris, eene Stad in het beneden Italie, by onzen geleerden Briefschryver, kwalyk *Seleucus* genoemd, houdt hy voor geen voorbeeld van Regtvaardigheid. Wy houden het, met onzen grooten Architect, volgens de wyze goedkeuring van de Magistraat van dien tyd, voor een voorbeeld van sterke zugt tot handhaving van de wet: waar van wy onze Leezers gemaklyk meenen te kunnen overtuigen, wanneer wy hun kortelyk het geval voor oogen stellen.

Zaleukus, in eene wet tegen de Overspeelers, bevolen hebbende, dat hun, van de misdaad overtuigd zynde, beide de oogen zouden uitgestoken worden, hadt zyn Zoon het ongeluk van de eerste zich hier aan schuldig te maaken. Wat zyde stond de Vader hier te kiezen; zyn Zoon vry laatende, maakte hy zich aan eenzydigheid schuldig, en beroofde zyne wet van alle kragt: wierd de straf met alle nauwkeurigheid uitgevoerd; zyn eigen, zyn eenigen Zoon, wierd niet alleen van het gezigt, en dus van een der grootste geneugten des leevens beroofd, maar daarenboven tot de regeering onbekwaam gemaakt, en zyn Ryk van een' wettigen Opvolger versteeken, die de genegenheid der onderzaaten zo verre verworven had, dat zy yverige smeekers om vergiffenis by den Vader wierden. Daarenboven wierd
zyn

zyn Ryk blootgesteld voor de gewoone onheilen van oneenigheid, zo men, in zyne plaats, een ander stondt te kiezen. Hoe kon het Regt voldaan, en barmhartigheid geoeffend worden? hoe het belang des volks, en van 's Konings huis worden vereenigd? hoe, eindelyk, de ongekreukte regtvaardigheid eens Rigters, en de vergeevende goedertierenheid eens Vaders, in denzelfden persoon, in dezelfde daad, vereenigd worden? De schrandrheid, de grootmoedigheid van *Zaleukus*, gevoelig voor de yverige beden zyner onderzaaten, weet hier toe een middel. Zich zelve, in de betrekking van Vader, aanmerkende als één met zyn' Zoon, die uit zyne lendenen gesprooten was, verkiest hy de helft der straffe te draagen, om voor grooter snerte, die de volflage blindheid van zyn Kind hem zekerlyk veroorzaaken zoude, bewaard te blyven: hy liet zich, zo wel als zyn Zoon, één oog uitsteeken, om dus aan de wet te voldoen, die twee oogen van den misdadigen vorderde. Wie moet niet, met ons, de zonderlinge blyken van gestrengheid en medelyden, in dit geval zoo nadrukkelyk vereenigd, veel eer zyne verwondering, dan zyne berisping waardig keuren? Ondertusfchen, vordert dit voorbeeld ook geene stipte navolging, dan alleen, voor zo ver 'er, in 't algemeen, door geleerd wordt, dat aan de wet moet voldaan worden, al zou het den Regter vry wat kosten.

„ Op het stuk van *Brutus*, meent de Schryver

B. 3

„ ook

„ ook veel te kunnen zeggen , doch gaat het , als „ zyn hoofdoogmerk niet betreffende , voorby .”
 Wy behoeven het derhalve niet te verdedigen , en te minder , om dat het van zelfs spreekt , dat het een voorbeeld van onzydigheid is , welke geen bloed of mededogen plaats geeft , daar het 's Lands Hoogheid geldt .

Ver dan van dat deeze Zinnebeelden niet gepast zouden zyn , agten wy , dat dezelve , niet gepaster te kiezen waren , noch , om een volmaakte *Unitas* of houding uit te drukken , volgens orde beter geplaatst konden worden . Want , worden 'er , in een Rigter drie voornaame hoedanigheden vereischt ; schranderdheid om den schuldigen te ontdekken ; onzydige regtvaardigheid , om , zonder aanzien van perfoonen , de wetten te doen gelden ; en tevens menschlievende goedertierenheid , om de straffen naar bevinding van zaaken te maatigen : zo wenschten wy wel onderrigt te worden , hoe men , uit de oude of nieuwe geschiedenisfen , gepaster en doorlugtiger Voorbeelden zoude kunnen bybrengen , welke , op eene treffende wyze , den aanschouwer zynen pligt herinneren ; waar toe ook zekerlyk gevallen moesten verkooren worden , die aan elk van een weinig beleezenheid konden bekend zyn , wyl ze anders hun doel zouden misfen .

In 't kort , van rondsom pronkt deeze Vierfchaar met gepaste Beelden en eigentlyke sieraaden , alle Zinnebeelden van geregtigheid ,
 wys-

wysheid, voorzigtigheid, stilzwygendheid, verleiding, zonde, straffe en dood: en wie is 'er, die dezelve ooit beschouwde, en niet opgetoogen stondt, over het vernuft der vinding, en de kunst van uitvoering van dit meesterstuk, welks hek, of traliewerk zelfs aan het oog van den berisper wonderen van konst zou hebben kunnen ontdekken, en hem opgetoogen houden, wanneer hy, van boven, de voorwerpen, waar van de Openbaaring, in de geschiedenis van den Val, gewag maakt, en van onderen, de zegentekens des doods, zo gepast, zo onbedwongen, afgebeeld zag, als of de Architect een ieder herinneren wilde, by welk geval, de zonde en de dood, als door eeneg geopende deur, in de waereld zyn ingedrongen.

Wat de Trap betreft, wy meenen, dat 'er, zelfs op de donkerste dagen van het jaar, nog zo veel licht op valt, dat men, zeer gemaklyk, tree voor tree, kan onderscheiden; en zonder het toeval van *scadurw* is geen trap te maaken. Deeze brengt ons op de Zaal, welke de Schryver, naar verdiensten, „grootsch, weitsch, en ryk verciert noemt:” hy meent zelfs, dat de Bouwmeester hier in zyne kragten heeft uitgeput; doch waarom, blyft onzeker. Wy kunnen niet denken, dat de Heer C. dit zoude willen toeschryven aan den Vloer en de Zolder, of aan de Corintische Pilasters, die zyn Ed. Pilaren noemt: zekerlyk by verzinning; want wy stellen vast, dat zulk een groot Criticus het onder-

derscheid tusfchen Colommen, of ronde Zuilen, Pilaaren, of vierkante Zuilen, en Pilasters, of Zuilen, die een vierde van haare breedte uit den muur fteeken, zeer wel weet.

„ Dat de Schepenskamer, zyn oordeels, „ niets verheevens heeft, en om den Schoor- „ fteen gebouwd fchynt, „ komt ons onbegrypelyk voor. Wat verheevenheid wordt 'er meer tot een Schepenskamer vereifcht? Of verftaat hy, door het verheevene, eene overtolligheid van fieraaden, die zekerlyk geenszins voegde aan eene Kamer als deeze is. Is dezelve niet bekwaam tot het geen daar in verrigt moet worden? Zitten Schepenen daar in te bekrompen? Is de Balie voor de Advocaaten en Procureurs te groot of te klein? Of is 'er geene plaats genoeg voor de Toehoorders? Zo de berifper dit alles beter wift te fchikken, was hy verpligt, om het, by zyne befchuldiging, aan te toonen. Dat de Kamer, aan alle deeze vereifchten, volkomen voldoet, is zo zeker, als dat de Schoorsteen om de Kamer, en de Kamer geenszins om den Schoorsteen gebouwd is, welke Schoorsteen van rondsom met een fraay Basrelief, op de wyze der Antieken, in de Fries van de lyst des mantels pronkt, en met een toepasfelyk Schilderftuk, door *Ferdinand Bol*, op eene konftrifte wyze, gefchilderd, verfierd is.

Belangende de berifping op de Burgermeesters Kamer, moeten wy vraagen, wat de Schryver
hier

hier door *geen aangenaamen ingang* verstaat: mangelt het aan opschik, of is dezelve te moeilyk om in te gaan? Onzes oordeels, is daar geen gebrek aan; want dezelve is, gelyk de andere Kamer, met gepaste Zinnebeelden, en daarenboven van een bekwaam Voorportaal, tot meerder geheimhouding van zaaken, voorzien. Daarby meenen wy, dat dezelve niet grooter behoeft te zyn, ten opzichte van het geen daar in verrigt wordt door vier Perfoonaadjen, die zeldzaam een groot getal van menschen te gelyk hooren: zynde tot byeenkomsten van meerder en tevens aanzienlyker Perfoonen het Vertrek van Burgemeesteren geschikt: welke Kamers beide aan de waardigheid van dit Ampt volkomen voldoen.

Doch deeze Vertrek-kamer noemt de berisper, „bovenmaaten ruim, zonder het oog te „streelen, of iets te vertoonen, 't welk evenre- „dig is aan het gebouw.” Zyn Ed. schynt veel te stellen, doch niets te bewyzen. Hier moest hy immers opgegeeven hebben, hoedanig dezelve wezen moest, en daarby verklaaren, wat hy door het *streelen der oogen* verstaat. Wie het ooit met kundige oogen beschouwde, heeft het altyd voor een zeer deftig en welgeschikt vertrek gehouden, het welk, in alle deelen, aan de einden, waar toe het verordend is, voldoet, en om hier van overtuigd te zyn, nodigen wy ieder onbevooroordeeld mensch tot deszelfs beschouwing.

Wegens de Raadkamer, moeten wy het zelfde

zeggen; en wat de berisping van het te groot zyn der Beelden, in de Schilderstukken, naar de grootte van 't vertrek aangaat; wy agten, dat het van groot nut zoude geweest zyn, indien de Heer C., op die plaats, eene bepaaling van de grootte der Beelden en de bekwaame verheid van afstand gegeven, en zyne beschuldiging bevestigd had, door een Mathematische regel, om de grootte der Beelden, naar de grootte der vertrekken, en de verheid van afstand, te schikken: het geen den leergierigen Schilders van een groot nut zoude geweest zyn. Hy houdt zich ondertusfchen verzekerd, „ dat een iegelyk wel „ *verbaasd* is over dat Schildery, maar dat zyn „ ziel geen vermaak gevoelt, in deszelfs be- „ schouwing.” Wat is 'er toch in dat stuk dat *verbaazen* kan? De Historie zelve kan geene verbaazing, maar wel eene aandagtige eerbiedigheid verwekken. Doch hoe het ook mag genoemd worden, 't is zeker, dat het onze aandagt trekt: en dit is het vermaak, dat onze ziele geniet, in deszelfs beschouwing. Maar mooglyk, zegt iemand, hoe kan men naar de grootte der Beelden vragen? „ De berisper toont ze aan, in de konsti- „ ge Basrelieven, die naast de Schoorsteenen „ zyn, en door Engelen gehouden worden, wel- „ ke eene bekwaame grootte hebben.

Doch wie zal ons, voor eerst, zeggen, of zyn Ed. spreekt, van de grootte der Basrelieven zelve, of van de Beelden, die daarin gevonden
war.

worden, en of hy spreekt, van derzelve wezenlyke grootte, of van derzelve evenredigheid tot de stukken. Men dient dan daaromtrent eene nadere verklaring; vervolgens een bewys, dat de Beelden in de groote Schildery ook zo groot zyn moeten, af te wagten, en te gelyk eene opheldering van dit zeggen, in 't slot zyner berisping van de Raadkamer: „ Zo waar is het, dat „ de Smaak iets is, 't welk oorspronkelyk tot „ onze Natuur behoort, en dat wy in de fraaije „ Konsten onmiddelyk, en zonder voorafgaande „ redeneering oordeelen.”

De Krygsraads-Zaalen, welke hy, „ eenvoudig, en van hoogte en breedte immer zo „ wel geregeld” noemt, doen hem denken, op de Schilderyen, dewelken daarin geplaatst zyn. „ Sommige Schilderstukken, zegt hy, zyn „ overheerlyk; maar de Smaak van den tyd „ munt in verscheiden derzelve zeer uit.” Hier schynt egter *Smaak*, maar, mooglyk, een *slegte Smaak*, by de Oude Hollanders, plaats gehad te hebben. Doch wy zullen dit overstappen, en reden tragten te geeven, waarom de Schilders de Burgers, in de Schuttersstukken, op de Krygsraads-Kamers, eetende en drinkende hebben afgebeeld.

In de eerste plaats, hebben deeze Maaltyden zelve, welke tot eene uitspanning en blyk van erkentenis voor getrouwe diensten verstrekten, onzes oordeels, alleen gelegenheid gegeven,
tot

tot het schilderen van deeze stukken, en men is derzelver oorsprong verschuldigd aan de gulle vriendschap, en de byzondere hoogagting voor malkanderen, die de Schutters bewoog, om de gedagtenis levendig te houden van de ongeveinsde vrolykheid, gepaard met eene agtbaare staatigheid, die gemeenlyk hun dapperen en braaven inborst verzelden. Doch zo men, ten anderen, al meenen mogt, dat deeze Schilderyen haaren oorsprong hier aan niet verschuldigd waren, maar alleenlyk de afbeelding deezer wakkere Mannen bedoelden, kon de Schilder daar toe geen geschikter gelegenheid verkiesen, dan de jaarlyksche Maaltijden der Schutteren. Zy waren, op die tyden, by malkander, en de Schilder was minder gebonden in de schikking zyner Ordonnantie, tot de gelykenis der persoonen, dan of dezelve in ryen, of gelederen stonden. — Ieder verstandig Schilder zou dit doen: want waren zy, in zulk een getal, als in een Raadsvergadering, in ordre, naast elkander zittende, afgebeeld; wat schikking, wat bevalligheid, zou 'er in de houding der Beelden doorstraalen, welke men, gelyk iemand aanmerkte, met éénen slag, de hoofden zoude kunnen afmaaijen? Of hadt de Schilder het geval van onderlinge samenkomst, in een' vryen stand, verkooren; hy zou zich zeker niet min hebben blootgesteld aan de berisping van den Schryver, wiens fyne aandoening, door het optrekken van een Laars, geërgerd wordt, en den Schilder poogt ver-

verdagt te maaken, als ware hy verlegen geweest met zyne acties.

Of zou zyn Ed. liever een optogt van Burgers gehad hebben, den een agter den ander, ja tien, twintig diep, naar de grootte van het Corporaalschap, de Compagnie of het Regiment? dit geeft eene styve Ordonnantie, is gemeenlyk ontbloot van de werking van een goed licht en bruin, en men kan, daar en boven, de agtersten onmooglyk zo goed doen gelyken als de voorsten.

't Is waar, *Rembrand* heeft geen maalyd verkooren: maar dat hy den optogt der Burgeren vertoond heeft, zo als het behoort, gelooven wy niet; of het zoude, ter dier tyd, zeer ongeregeld hebben moeten toegegaan zyn, 't welk wy nogtans wel beter weten. Het is dan zeker, dat deeze stukken ten minsten in geenen slegten Smaak geschilderd zyn. Men beschuldige onshier egter niet van kleinagting voor den konstryken *Rembrand*; want wy houden hem voor een groot Meester, onder de Schilders van Nederland; maar te zeggen, gelyk de Heer C. doet, dat hy even verheeven in Ordonnantie, als in Licht en Bruin geweest is, toont, aan ieder Kenner der Konst, op het allerduidelykste, de onkunde van den Schryver. Integendeel, daar is niets verheevens in zyne Ordonnantien; zyne Personaadjen zyn doorgaans van een laag Karakter, en eene gemeene gestalte: daar by zyn hunne gewaaden zelden of nooit overeenkomende met den tyd, dien hy

ver-

verbeeldt, maar ten eenemaal geschikt, naar zyn bizarre denkbeelden. Ook zyn zyne Gebouwen, waar in, en by hy zyne perfoonen vertoont, zeer flegt of gering, naar de Gothifche wyze, en hebben niets van het verheevenc. Wat zal men dan zeggen van de berispingen van een' Schryver, die de verheevenheid van dit Schilderftuk, dat waarlyk met een ftout, ja met een al te ftout penfeel gefchilderd is, ftelt boven al de Triumfftukken van Alexander, door *le Brun* gefchilderd, welke *le Brun*, in verheevenheid van geest, in ordonnantie en in tekening, *Rembrand*, zo ver te boven gaat; als *Rembrand*, *le Brun* overtreft, in het licht en bruin en in 't coloriet. Wy zouden ook het geen hy verder over de ftukken van *Flink* en *van der Helst* zegt, ligtelyk kunnen verdedigen. Maar het zoude ons te lang ophouden, en, 't is ons genoeg, dat hy toeftaat dat deeze ftukken ten minften zo heerlyk van coloriet zyn, dat hy, die zich zekerlyk Smaak tocëigent, dezelve durft aanbeveelen aan onze nieuwe Teken-Academie, by hem, verkeerdelyk, *Schilder-Academie* genoemd.

Wy moeten ons dan verzekerd houden, dat hy deeze ftukken voor heerlyk van coloriet houdt, fchoon het ftrekt, om het tegendeel van zyne ftelling te helpen bewyzen, te weeten, dat de Amsterdammers fmaak hebben: en dit hebben dezelve met alle Natiën gemeen, fchoon ieder derzelve, daar in iets byzonders heeft. De Nederlanders hebben, zekerlyk, over het geheel
geno-

genomen, niet zo goed getekend, als sommige andere Natiën: maar zyn, in 't algemeen, bekwaamer dan alle anderen, in het licht en bruin, benevens het coloriet. Zy hebben altyd uitgemunt in het natuurlyk afbeelden van eenvoudige Figuren, van Menschen en Beesten, van Landschappen, Zeeën, Bloemen, Vruchten, enz. — Ja, ons Land heeft meer *Oorsprongkelyke Koppen* in de Schilderkonst voortgebracht dan in de Geleerdheid: want, buiten *Rubbens* en *van Dyk*, die wel Nederlanders, maar niet in onzen vryen Staat gebooren zyn, mogen wy roemen, op eene groote menigte, en onder anderen, op *Rembrand van Ryn*, *Gerrit Douw*, *Melchior de Hondekoeter*, *Paulus Potter*, *Philip Wouwerman*, *Adriaan Brouwer*, *Frans Hals*, *Willem van de Velde*, *Ludolf Bakhuizen*, *Jan van Huizum*, *Cornelis Troost*, en meer anderen. En deeze mogen met regt *Oorsprongkelyke Koppen* genoemd worden, die hunnen naam by vreemde Volken doen klinken; zo dat ze derzelver werken, met al hun vermogen, zoeken, duur betaalen, en daaglyks het land uitvoeren. Ik moet de naamen van de nog leevende zwygen, om dat ik my bezwaard vinde hunnen rang en verdiensten te bepaalen; alleen zegge ik, dat onze Waereld - Stad nog met braave Konstenaars pronkt, die het genoeg van hunne Mecenaaten verdienen, en daaglyks behaalen. Onze wyze Magistraat doet haare vaderlyke zorg, in 't byzonder, over de Tekenkonst, de Grondzuil van de

de Schilderkonst, waaken; en heeft, in navolging van de voornaamste Steden van Europa, nog onlangs, derzelve Teken-Academie, met eene aanzienelyke plaats, in het Raadhuis, vereerd. Het is 'er dan verre van daan, dat de Schilders, met *Laires* en *Meijering*, by ons uitgestorven zyn; en veel min de lust tot die edele Weetenschap. Doch het verwondert ons, dat de Brief-Schryver *Laires* en *Meijering* byeen stelt: dit paart met elkander, als de groote *Vondel* met *Jan Zoet*. En zo ongelykvormig als dit is, met zo veel vooroordeel, of onkundigheid, is de keuze van *Meijering* boven *Moucheron* (*): ja, men heeft reden om te gelooven dat deeze ongerymdheid nog nooit eenig verstandig mensch ingevallen is. *Meijering* is geweest een zeer gering Schilder van de laagste clasfe; die al zyne Ordonnantien getrokken heeft uit de werken van *Glauber*, en dezelve heeft uitgevoerd, op eene zwaarmoedige wyze, en, op zyn Schilders gesproken, met een droog penseel. Hy is daarenboven, droevig en slegt van coloriet; daar integendeel *Moucheron* iets verheevens in zyne Ordonnantien heeft. En het staat aan den Heer C. te bewyzen uit welke prenten hy die te samen heeft gesteld: ja, wy durven dit zo stout ontkennen, dat wy den Schryver be-looven eene Premie van honderd guldens, te beta-

(*) De Schryver meent hier zekerlyk de Jonge, zynde *Iaac Moucheron*, die een opvolger van *Meijering* was.

taalen by de Uitgeevers deezer Verdediging, zo hy weet aan te toonen, waar die Werken van hem gevonden worden, die hy voor zyne Ordonnantien heeft uitgegeeven, en uit anderen gestoolen zyn. Wel is waar, dat het coloriet van deezen grooten Meester, eenigzins, zwaarmoedig en somber is: doch het overtreft egter dat van *Meyering* zeer verre. Daar en boven is *Moucheron* een man geweest, die in zyne stukken getoond heeft, dat hy het licht en bruin, de Bouwkonst en perspectief, in den hoogsten graad, verstondt; en zeer wel in agt wist te neemen, waar hy schilderen moest, om zyne stukken te schikken, naar de grootte der Kamers, en naar de affanden van waar dezelve gezien moesten worden: het welk nog blykt uit de fraaije Tekeningen, die hy daar toe doorgaans vervaardigde, en daar hy, gemeenlyk, de hoogte van de Lambrifeering en de breedte der Dammen by tekende; welke Tekeningen, al sedert lang, van tyd tot tyd, dunder en dunder, door de Kenners, naar verdiensten, betaald worden, en ieder meer gelden dan twintig van *Meyering*. Het is dan alles volstrekt onwaar, wat door den Brief-Schryver van deezen Kunstenaar gezegd word, en by gevolg ten hoogsten ongerymd zyne gepassioneerde vergelyking:

„ Zo monsteragtig groot als *Ferdinand Bol*, *Govert*
 „ *Flink* en *Jan de Wit* (hy meent *Jacob*) de Beel-
 „ den schilderden in de bekrompen Vertrek-
 „ ken van het Raadhuis; zo Popagtig kleine

C

„ Land-

„Landschapjes schikken nu de weidsche Zaa-
 „len der ryke Kooplieden op.”

Verder verhaalt de Schryver, hoe men tegenwoordig bouwt, en zegt: „hierin is men
 „gevorderd, dat men de Ornamenten geestiger
 „ordonneert, meer harmonie in de Kleuren
 „houdt, en meer Smaak in de Schildering der
 „Behangfels toont.”

Omtrent de Ornamenten, blykt des Schryvers onkunde, ten hoogste; want Ornamenten zyn de Lystwerken boven de Colommen, die wy niet denken dat hy meent; maar *Loofwerken*. Doch hier moeten wy hem weder tegenspreken; want de Loofwerken worden op verre na zo geestig niet geordonneerd als voorheen, 't geen blykt, als men de Loofwerken van het Stadhuis vergeelykt by die, welke tegenwoordig in zwang gaan. Van de Loofwerken van het Stadhuis, kan men zeggen, die Vrugt, die Bloem en dat Loof is het, en dit alles heeft betrekking op de plaats, waar voor hetzelfde gesteld is. Men beschouwe slegts het Loof in de Vierfchaar, voor de Secretary, Asfurantie-Kamer, en die van Desolate Boedels; daar is geen hoek binnen of buiten dit konstryk Raadhuis, of het bevestigt ons gezegde door ondervinding.

Daar en tegen, kan van de meeste Loofwerken, welken men tegenwoordig maakt, noch de Schryver aan den Filosooph, noch de Beeldhouwers en Stukadoor-Werkeren zeggen, wat het is,

of

of wat het verbeeldt; veel min, dat het eenige betrekking, op het een of ander, zoude hebben.

Belangende de Coleuren, het is zeker, dat, onder anderen, *J. van Huysum*, daarin een groot voorbeeld gegeven heeft, 't welk de denkbeelden onzer Schilders, den een meer, den anderen min, heeft opgehelder.

Doch wat den tegenwoordigen Smaak in de gewoone Behangfels betreft, deezen kunnen wy nooit billyken. Want alles daarin gelykt meer naar een Marionetten-Spel, dan naar de Natuur. De Beelden en Landschappen zweeven, in een los en gebroken Krulwerk, zonder order en volgens een wanschappen verkiezing, tegen den wand: de hoeken boven en onder, benevens de middelstukken deezer averegtsse Krullen, zyn gevuld met Bloemen, Vruchten, Vogels, Vlinders, enz. Kortom, alles voegt zich zodanig byéén, als de voorwerpen onzer droomen. De Beelden en Gebouwen, in deeze harfenschimmen, zyn meestentyd zonder proportie van het Landschap, het welk alles, zonder perspectief, zonder houding, zonder waarneeming van licht en bruin, en buiten alles is, wat oordeel en konst genoemd mag worden: de Boomen hebben geen bestaan in de natuur: alles is buiten verdiensten, en zo het geestig is, is 't verstandeloos geestig.

Het spyt ons, dat wy dit van onze anderszins konstryke Eeuw zeggen moeten; doch wy rekenen ons verpligt dit den Bouwheeren van nieuwe

Gebouwen onder het oog te brengen, als die zich ligtelyk vergaapen, aan sterke verwen en kakelbonte kleuren, en de oude natuurlyk beschilderde Kamers niet alleen veragten; maar zelfs ligt uitrooijen, om 'er deeze nieuwe onnatuurlykheden te plaatsen.

Met deeze kleine uitweiding zal ik eindigen, en het verdere, in den Brief van den Heer C. te vinden, overlaaten aan andere pennen. Voor het laatst moet ik egter nog eene aanmerking maaken, over zyne aanmaaning tot het leezen van eenige Schryvers, waaruit zyn Ed. zegt, dat onze Landgenooten kunnen leeren denken, en zelve met Smaak en Oordeel leeren ordonneeren, „daar „ zy nu, voegt hy 'er by, van onkundige Artisten afhangen.”

In welk licht beschouwt hy de Konstenaars? beschouwt hy dezelve als luiden, die alleen bekwaame handen moeten hebben, om de denkbeelden, die anderen, door het leezen dier Boeken, gekreegen hebben, uit te voeren? dan doet hy immers kwalyk, dat hy *de Wit* beschuldigt, van zyn stuk in de Raadkamer zo breed genomen te hebben, en zoude beter doen, die Werken den Artisten aan te pryzen, om bekwaamer te worden.

Maar mooglyk zoude hy meer nut doen, van den geenen die bouwen, en laten schilderen, aan te beveelen, zich te gedraagen, aan de ordonnantie van bekwaame Architecten en Schilders,

ders, dewyl het niet wel mooglyk is, dat iemand, buiten oefening en ondervinding, zo bekwaam kan zyn, als een ander, die zyn gantschen leeftyd aan ééne Konst besteedt. Doch deeze Boeken kunnen mooglyk goed zyn, om hunne Leezers zo veel kennis by te zetten, dat ze in staat zyn bekwaame Konstenaars te kiezen : en in dien zin billyken wy den raad, dien hy onzen Landgenooten geeft.

Door deeze middelen zal men in staat gesteld worden, om veele mislagen, welke thans zekerlyk in sommigen onzer Gebouwen heerfschen, te overwinnen; men zal het Oordeel by het Vernuft plaatsen, en zekerlyk de beste, dat is de bekende vyf regels van Bouworde volgen, om een Gebouw zodanig te stigten, dat het, in zyne deelen, en te samen in zyn geheel, voldoe aan het einde dat men zich heeft voorgesteld: namentlyk sterkte, en beantwoording aan deszelfs oogmerk, met vermyding van het overtollige, eene gepaste spaarzaamheid, en zo veele uit en inwendige schoonheden als noodig zyn, om onze aandacht te trekken, en behaagen te verwekken. Want wat de nieuwe Smaak van de Huizen onzer Eeuwe aangaat, wy kunnen dezelve met den Schryver geen verbeteringen noemen, om dat men den Italiaanschen Smaak verliet, en, zonder op eenige Bouworde agt te geeven, te werk ging; want dan zoude men moeten besluiten, dat het beter is zonder, als volgens een geregelde Bouworde, te bouwen. Hier uit zoude eene

menigte Bouworden ontstaan, en zelfs nog meer dan agt, het getal, waartoe onlangs, de Boekverkooper *Bernardus Mourik*, in zyn Bericht van Inteekening op eene Verzameling van alle de Huizen der Heeren en Keizers Gragten deezer Stad, de Bouworden gebragt heeft.

Wy kunnen niet denken, dat dit door den Schryver zoude gebillykt worden; en beschouwen zyn gezegde als voortkomende uit eenen onbedagten yver tegen de lust van navolging; en aan de zelfde oorzaak moeten wy ook toeschryven het verwerpen van de Heidensche Goden en Godinnen. Wy keuren zyne stelling goed van ze nooit met de waarheden van onzen Godsdienst te moeten vermengen: maar oordeelen nochtans, dat zy zeer geschikt zyn, tot zinbetekenende Beelden. 't Zyn zulke algemeene kundigheden, dat elk, wie Mercurius ziet, 'er den Koophandel, wie Neptunus beschouwt, 'er de Zeevaart door verstaat. Maar dat zy te overvloedig gebruikt, en veelyds kwalyk geplaatst worden, is zeker.

Doch dit alles bewyst geenszins dat deeze gebreken in den goeden Smaak te vinden zyn in ons Raadhuis: waarop en aan, zo binnen als buiten, geene Beelden of Sieraaden gevonden worden, die of overtollig, of zonder Smaak, en betekenis zyn; niets overvloedigs neemt deszelfs wezenlyke schoonheden weg, of bezwakt den luster van deszelfs wezenlyke waarde. Maar wy meenen genoeg gezegd te hebben, om de zwakheid

heid van de bewyzen van onzen berisper, nevens zynen onbedagten yver of onbedrevenheid, in een helder daglicht te stellen: welke te onverschoonlyker zyn, om dat hy daar door de Eer van eene gantsche Natie, ja van zyn eigen Vaderland, als een onwaardig Medeburger, heeft poogen te bevleken; daar het veel eer zyn pligt was, dezelve, op eene betaamelyke wyze, op te houden, en de gemeene gebreken te bedekken. Gelukkig! dat de Engelschen, Franschen en Duitschers, in navolging van ons, volgens het zeggen van den Heer C., hun Werk niet maaken om allerlei prullen uit het Nederduitsch te vertolken: zy zouden, uit de belydenis van een Nederlander, wien men, in dit geval, ten minsten, onzydig zoude rekenen, tot meer onregtmatige kleinagting van onze Natie, eene gunstige aanleiding neemen.

Vindt ondertusfchen, de Philosooph zich opgewekt en bekwaam, om den Smaak in Konsten en Weetenschappen, op de aanmoediging van den Brief-Schryver, in zyne Landgenooten aan te kweeken; wy verzoeken, indien wy iets op hem vermoogen, dat hy, om aan zynen gewigtigen naam te voldoen, de voetstappen van voorbaarrigheid, onkunde en bedilzugt niet navolge, veel min zulk een' verkeerden Smaak in zyne Medeburgers zoeken te verwekken, als in den gantschen Brief van den Heer C. doorstraalt.

01337457

D R U K F E I L E N .

Bl. 21. reg. 5 staat 's Konings lees des Wetgeevers
— II — onderzaaten, — landgenooten,